

UNIVERSITATEA “ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE INFORMATICĂ

LUCRARE DE LICENȚĂ

Workflow Management

propusă de

Rareș-Alexandru Stan

Sesiunea: *Iulie, 2017*

Coordonator științific

Lect. Dr. Oana Captarencu

UNIVERSITATEA “ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE INFORMATICĂ

Workflow Management

Rareș-Alexandru Stan

Sesiunea: *Iulie, 2017*

Coordonator științific
Lect. Dr. Oana Captarencu

DECLARAȚIE PRIVIND ORIGINALITATE ȘI RESPECTAREA DREPTURILOR DE AUTOR

Prin prezenta declar că Lucrarea de licență cu titlul „Workflow Management” este scrisă de mine și nu a mai fost prezentată niciodată la o altă facultate sau instituție de învățământ superior din țară sau străinătate. De asemenea, declar că toate sursele utilizate, inclusiv cele preluate de pe Internet, sunt indicate în lucrare, cu respectarea regulilor de evitare a plagiatului:

- toate fragmentele de text reproduse exact, chiar și în traducere proprie din altă limbă, sunt scrise între ghilimele și dețin referința precisă a sursei;
- reformularea în cuvinte proprii a textelor scrise de către alți autori deține referința precisă;
- codul sursă, imaginile etc. preluate din proiecte open-source sau alte surse sunt utilizate cu respectarea drepturilor de autor și dețin referințe precise;
- rezumarea ideilor altor autori precizează referința precisă la textul original.

Iași,
30 iunie 2017

Absolvent,
Rareș-Alexandru Stan

(semnătura în original)

DECLARAȚIE DE CONSIMȚĂMÂNT

Prin prezenta declar că sunt de acord ca Lucrarea de licență cu titlul „Workflow Management”, codul sursă al programelor și celelalte conținuturi (grafice, multimedia, date de test etc.) care însoțesc această lucrare să fie utilizate în cadrul Facultății de Informatică.

De asemenea, sunt de acord ca Facultatea de Informatică de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași să utilizeze, modifice, reproducă și să distribuie în scopuri necomerciale programele-calculator, format executabil și sursă, realizate de mine în cadrul prezentei lucrări de licență.

Iași,
30 iunie 2017

Absolvent,
Rareș-Alexandru Stan

(semnătura în original)

Cuprins

Introducere	4
1 Fluxuri de lucru: modelare utilizând rețele Petri	6
1.1 Fluxuri de lucru. Sisteme de administrare a fluxurilor de lucru	6
1.2 Rețele Petri	7
1.3 Modelarea fluxurilor de lucru utilizând rețele Workflow	15
2 Aplicația ”Workflow Management”	20
2.1 Funcționalități	20
2.2 Arhitectura aplicației	24
2.2.1 Tehnologii utilizate	24
2.2.2 Structura aplicației	26
2.2.3 Detalii de implementare	30
Concluzii	31
Bibliografie	32

Introducere

Un flux de lucru (sau proces workflow) reprezintă un set ordonat de acțiuni, executate de anumite resurse, folosind și producând date specifice, pentru obținerea unui rezultat final. Analiza fluxurilor de lucru are drept scop verificarea unor proprietăți precum: terminarea corectă a procesului, lipsa blocajelor, posibilitatea de a executa toate acțiunilor la un moment dat.

În cadrul acestei lucrări vom prezenta un sistem de administrare a fluxurilor de lucru, "Workflow Management", care va permite modelarea, analizarea și execuția fluxurilor de lucru, într-o manieră cât mai accesibilă și intuitivă, care să nu necesite cunoștințe despre metodele de verificare ale acestora.

Un sistem de administrare a fluxurilor de lucru reprezintă un sistem software ce permite definirea, controlul, execuția și în unele cazuri verificarea fluxurilor de lucru. Pentru a defini un flux de lucru, se pot utiliza metode grafice (grafuri, diagrame UML, limbajul BPMN[?]), reprezentări textuale, (limbaje precum XML, XPDL[?]) sau limbaje specifice sistemului. Pentru execuția și controlul fluxurilor de lucru, sistemul va indica acțiunile curente, cele care s-au terminat de executat și cele ce pot fi executate la un anumit moment. Există la ora actuală numeroase sisteme comerciale de administrare a fluxurilor de lucru (cautat sisteme + adăugat citare), dar acestea nu oferă metode de verificare formală a corectitudinii proceselor workflow executate.

Pentru a putea analiza corectitudinea logică a unui flux de lucru este necesară utilizarea unei metode formale. Au fost propuse diverse metode, precum: logici temporale[?], algebre de procese[?], rețele Petri[?]. Rețelele Petri, introduse de C.A. Petri în 1962, constituie o metodă formală de modelare și verificare a sistemelor, dispunând și de o reprezentare grafică intuitivă. Diverse clase speciale de rețele Petri au fost propuse pentru modelarea fluxurilor de lucru (citeaza si 1 si 2). În această lucrare vom folosi rețelele Workflow, introduse în (citeza 2).

Sisteme de administrare a fluxului de lucru care utilizează rețele Petri sunt YAWL (Yet Another Workflow Language) și Woflan. YAWL este un sistem în care reprezentarea fluxului de lucru se face în manieră grafică și permite verificarea corectitudinii proceselor. Dezavantajul acestuia este complexitatea procesului de definire a unui flux de lucru. Cel de-al doilea sistem (Woflan) permite verificarea fluxurilor de lucru specificate sub formă de rețele Petri sau poate fi folosit împreună cu o altă aplicație, cu care utilizatorul va modela fluxul de lucru folosind un limbaj specific acesteia. Aplicația Woflan preia definiția fluxului de lucru, îl transformă într-o rețea Petri și îi verifică corectitudinea. Dezavantajul acestei abordări este că implică utilizarea a două aplicații.

Sistemul software propus în cadrul acestei lucrări oferă posibilitatea de a crea fluxuri de lucru în mod grafic: acțiunile și structurile de control sunt reprezentate prin noduri de diverse forme, iar legătura dintre acțiuni este reprezentată prin arce direcționate, interfața fiind disponibilă într-un browser web. Datele necesare executării unei acțiuni și cele ce vor fi returnate după execuție sunt specificate la nivelul fiecărui nod. Specificarea resurselor ce vor executa o acțiune se face la nivelul fiecărui nod, prin indicarea rolului și eventual prin enumerarea angajaților pe care i-ar prefera utilizatorul. Pentru verificarea corectitudinii, reprezentarea grafică a fluxului de lucru este transformată într-o rețea Petri, iar pentru aceasta se aplică algoritmul de verificare. Dacă fluxul de lucru este corect, atunci el poate fi pus în execuție, iar aplicația se va ocupa de oferirea și cererea de date de intrare și de ieșire, pentru fiecare acțiune și va urmări executarea în ordine a acțiunilor. Când o acțiune este terminată, administratorul fluxului verifică datele obținute și alege noua acțiune care va fi executată, dintr-o listă de acțiuni posibile. Fiecare angajat are acces la o listă cu toate acțiunile care i-au fost asiguate de către sistem și posibilitatea de a interacționa cu ele, pe lângă încărcarea și descărcarea datelor necesare.

Față de Woflan, această aplicație oferă în plus posibilitatea definirii și verificării fluxurilor de lucru, specificarea resurselor și a datelor de intrare și de ieșire ale fiecărei acțiuni, oferă posibilitatea de punere în execuție a fluxului de lucru și administrarea acțiunilor asiguate fiecărui angajat și nu necesită instalarea unei aplicații pentru fiecare utilizator, interfața fiind disponibilă într-un browser web. Spre deosebire de YAWL, oferă o interfață mai ușor de folosit și o modalitate mai simplă de definire a unui flux de lucru.

Aplicația este împărțită în aplicație web client și aplicație server. La implementarea părții client am folosit AngularJS1.x pentru modularitatea codului și arhitecturii MV*, AngularMaterial oferind posibilitatea unui design adaptiv la diferite dimensiuni de ecran, iar pentru vizualizarea și interacțiunea cu fluxul de lucru am folosit biblioteca visjs. Implementarea serverului este făcută în python 3.x și am folosit modulul flask, împreună cu două extensii ale acestuia. Cu ajutorul extensiei flask-RESTful am putut crea foarte ușor un server REST, fiecărui URL îi corespunde o clasă ce are implementate metode cu numele operațiilor http (get, put, post, delete, etc.). Pentru baza de date am folosit postgresql, iar pentru comunicarea între server și baza de date am folosit ORM-ul sqlalchemy, împreună cu extensia pentru flask, flask-sqlalchemy.

În capitolul 1 vom prezenta principalele noțiuni teoretice referitoare la rețele Petri și rețele Workflow. Capitolul 2 prezintă aplicația "Workflow Management", funcționalitățile acesteia, arhitectura și diverse detalii de implementare. În final vom prezenta concluziile acestei lucrări.

1 Fluxuri de lucru: modelare utilizând rețele Petri

În acest capitol vom defini noțiunea de flux de lucru (sau proces workflow), utilitatea acestora, precum și o modalitate de reprezentare a fluxurilor de lucru. În subcapitolul 2.2 vom defini rețelele Petri împreună cu câteva proprietăți și teoreme. În subcapitolul 2.3 vom defini rețelele Workflow, o clasă specială de rețele Petri utilizată pentru modelarea și analiza fluxurilor de lucru. Pentru a descrie execuția corectă a unui flux de lucru va fi introdusă proprietatea de corectitudine a rețelelor Workflow și apoi vor fi prezentate metode de verificare a corectitudinii.

1.1 Fluxuri de lucru. Sisteme de administrare a fluxurilor de lucru

Un flux de lucru reprezintă automatizarea unui set ordonat de acțiuni, executate de anumite resurse, folosind anumite date specifice, pentru obținerea unui rezultat final.

Fiecare flux de lucru se execută pentru un caz diferit, unde un caz reprezintă subiectul operațiilor din fluxul de lucru.

Cea mai mică unitate logică dintr-un flux de lucru se numește *acțiune*. Dependentele dintre acțiuni determină ordinea acestora de execuție. Acestea sunt executate de către *resurse*, ce pot fi de mai multe tipuri: umane, software, hardware, etc. O *acțiune* ce corespunde unui anumit caz se numește *unitate de lucru*, iar dacă acesteia îi este atribuită o resursă, se numește *activitate*.

Structurile de control al execuției descriu dependența logică între acțiuni. Cele mai utilizate structuri de control (reprezentate grafic în Figura 1) sunt: secvența, AND-split, AND-join, OR-split și OR-join.

- **Secvența:** reprezintă o dependență secvențială între două acțiuni. Dacă reprezentăm grafic fiecare nod sub forma unui dreptunghi, dependența secvențială se va reprezenta grafic sub forma unui arc între cele două. În Figura 1.b se specifică faptul că acțiunea B trebuie să se producă după ce se termină acțiunea A .
- **AND-split:** reprezintă execuția în paralel a următoarelor acțiuni. Se va reprezenta grafic printr-o elipsă ce conține textul "AND-split". În Figura 1.c se specifică faptul că acțiunile $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ își vor începe execuția simultan, după ce se termină acțiunea A .

- **AND-join:** reprezintă așteptarea terminării mai multor acțiuni și apoi începerea unei singure acțiuni. Se va reprezenta grafic printr-o elipsă ce conține textul "AND-join". În Figura 1.d se specifică faptul că se va aștepta sfârșitul acțiunilor $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m$ și apoi se va produce acțiunea A .
- **OR-split:** reprezintă producerea uneia dintre acțiunile următoare, utilizatorul alegând acțiunea următoare. Se va reprezenta grafic printr-o elipsă ce conține textul "OR-split". În Figura 1.e se specifică faptul că după terminarea acțiunii A se va produce una din acțiunile $\sigma_1, \sigma_2, \dots, \sigma_k$.
- **OR-join:** reprezintă execuția acțiunii următoare, indiferent de ce acțiune și-a terminat execuția, din înaintea acestui nod. Se va reprezenta grafic printr-o elipsă ce conține textul "OR-join". În Figura 1.f se specifică faptul că după terminarea uneia dintre acțiunile $\gamma_1, \gamma_2, \dots, \gamma_l$ se va produce acțiunea A .

Un flux de lucru este structurat în mai multe perspective:

- *Perspectiva proces* descrie acțiunile și ordinea lor de execuție. Reprezentarea grafică din Figura 1 oferă o bună vizualizare a acțiunilor și dependențelor dintre acestea.
- *Perspectiva resurselor* descrie resursele, modul de organizare a acestora și modul lor de alocare pentru execuția acțiunilor.
- *Perspectiva datelor* oferă o vizualizare a datelor folosite pentru controlul execuției, precum și datele create sau utilizate de către resurse pentru îndeplinirea acțiunilor.

Verificarea unui flux de lucru are drept scop obținerea unor proprietăți calitative, înainte de punerea în execuție sau începerea implementării acestuia, cum ar fi existența blocajelor, dacă se poate încheia cu succes un caz, odată ce a fost pus în execuție, dacă se pot executa toate acțiunile definite în proces, etc.

Un sistem de administrare a fluxurilor de lucru (WfMS) este un sistem software ce se ocupă cu definirea, controlul și execuția acestora. Sistemul trebuie să asigure distribuția unităților de lucru către resursele potrivite pentru execuția lor eficientă, în ordinea specificată. Astfel de WfMS-uri sunt YAWL și Woflan, care oferă o reprezentare grafică și modalități de verificare a fluxurilor de lucru.

1.2 Rețele Petri

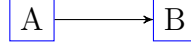
Rețelele Petri reprezintă o metodă formală folosită pentru modelarea și verificarea sistemelor concurente/distribuite. Prin sistem înțelegem o combinație de componente ce

Acțiune:

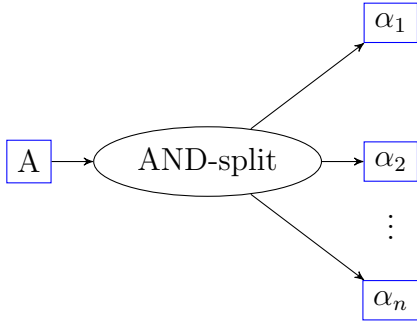
a.

Secvență:

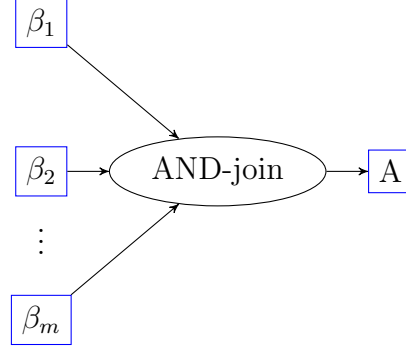
b.

Începere secvență în paralel:

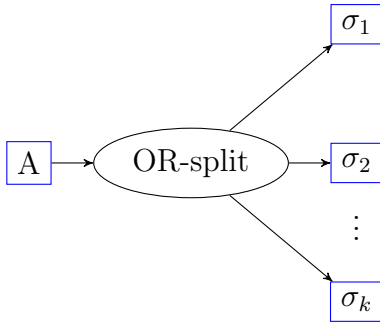
c.

Încheiere secvență în paralel:

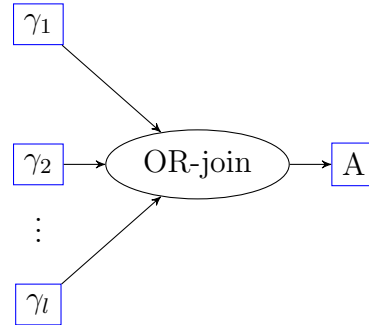
d.

Începere secvență de decizie:

e.

Încheiere secvență de decizie:

f.

Figura 1: O reprezentare grafică a structurilor de control ale unui flux de lucru

acționează împreună pentru a efectua o funcție ce nu ar fi posibilă în absența uneia din părțile individuale.

Definiție 1. O rețea Petri este un 4-uplu $N = (P, T, F, W)$ astfel încât:

1. P este mulțimea de locații, T este mulțimea de tranziții, $P \cap T = \emptyset$;
2. $F \subseteq (P * T) \cup (T * P)$ relația de flux (mulțimea arcelor);
3. $W : (P * T) \cup (T * P) \rightarrow \mathbb{N}$ ponderea arcelor ($W(x, y) = 0$ dacă $(x, y) \notin F$)

Definiție 2. Dacă $x \in P \cap T$ atunci:

- Premulțimea lui x (sau mulțimea elementelor input pentru x): $\bullet x = \{y | (y, x) \in F\}$;

- Postmulțimea lui x (sau mulțimea elementelor output pentru x): $x\bullet = \{y | (x, y) \in F\}$;

Definiție 3. O rețea Petri este pură dacă $\forall x \in P \cup T, \bullet x \cap x\bullet = \emptyset$.

Definiție 4. (Marcare, rețele marcate)

- Fie $N = (P, T, F, W)$ o rețea Petri. O marcă a lui N este o funcție $M : P \rightarrow \mathbb{N}$.
- Fie $N = (P, T, F, W)$ o rețea Petri și $M_0 : P \rightarrow \mathbb{N}$. Atunci (N, M_0) se numește rețea Petri marcată.

Tranzițiile reprezintă acțiunile sau evenimentele din sistemul modelat. Locațiile pot fi de tip intrare sau de tip ieșire. Cele de tip intrare reprezintă parametri, resurse necesare unei acțiuni, pe când locațiile de tip ieșire sunt datele, parametri generați după executarea unei acțiuni. Ponderea arcelor reprezintă numărul necesar de resurse de un anumit tip (arce de tip intrare) sau numărul de resurse de un anumit tip generate (arce de tip ieșire). Valorile funcției de marcă, pentru o locație pot indica resurse sau valori booleene.

Definiție 5. Fie $N = (P, T, F, W)$ o rețea Petri, M o marcă a lui N și $t \in T$ o tranziție a lui N .

- Tranziția t este posibilă la marcă M dacă $W(p, t) \leq M(p), \forall p \in \bullet t$
- Dacă t este posibilă la marcă M , atunci t se poate produce, rezultând o nouă marcă $M'(M[t]_N M')$, unde $M'(p) = M(p) - W(p, t) + W(t, p), \forall p \in P$

Fie secvența $u \in T^*, t \in T$ și marcă M .

- secvența vidă de tranziții ϵ este secvență de tranziții posibilă la M și $M[\epsilon] M$;
- dacă u este secvență de tranziții posibilă la M , $M[u] M'$ și $M'[t] M''$, atunci ut este secvență de tranziții posibilă la M și $M[ut] M''$.

Dacă $\exists \sigma \in T^*$ astfel încât $M[\sigma] M'$, se mai notează $M[*] M'$.

Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată. Se definesc următoarele funcții:

- $t^- : P \rightarrow \mathbb{N}, t^-(p) = W(p, t), \forall p \in P, t \in T$
- $t^+ : P \rightarrow \mathbb{N}, t^+(p) = W(t, p), \forall p \in P, t \in T$
- $\Delta t : P \rightarrow \mathbb{Z}, \Delta t(p) = W(t, p) - W(p, t), \forall p \in P, t \in T$

Dacă $\sigma \in T^*$ este o secvență de tranziții, se definește $\Delta \sigma : P \rightarrow \mathbb{Z}$:

- Dacă $\sigma = \epsilon$, atunci $\Delta \sigma$ este funcția identică 0.

- Dacă $\sigma = t_1, \dots, t_n$, atunci $\Delta\sigma = \sum_{i=1}^n \Delta t_i, t \in T$.

Definiție 6. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată. O marcăre M' este accesibilă din marcărea M , dacă există o secvență finită de apariție σ astfel încât $M[\sigma] M'$.

Mulțimea marcărilor accesibile dintr-o marcăre M , în γ , se notează $[M]_\gamma$.

Definiție 7. Marcărea M este accesibilă în γ , dacă M este accesibilă din marcărea inițială M_0 .

Mulțimea marcărilor accesibile în γ se notează $[M_0]_\gamma$.

Propoziție 1. Fie M, M' și L marcări, $\sigma \in T^*$ o secvență de tranziții, posibilă la M .

- Dacă σ finită și $M[\sigma] M'$, atunci $(M + L)[\sigma](M' + L)$.
- Dacă σ infinită și $M[\sigma]$, atunci $(M + L)[\sigma]$.

Definiție 8. Fie M, M' două marcări.

- $M \geq M' \Leftrightarrow M(p) \geq M'(p) \forall p \in P$.
- $M > M' \Leftrightarrow M \geq M'$ și $\exists p \in P : M(p) > M'(p)$.

Propoziție 2. Fie M, M' două marcări astfel încât $M' \geq M$, atunci $\forall \sigma \in T^*$ secvență de tranziții posibilă la marcărea M este posibilă și la marcărea M' .

Definiție 9. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată.

- O locație p este mărginită dacă: $\exists n \in \mathbb{N}$ astfel încât $M(p) \leq n, \forall M \in [M_0]$
- Rețeaua marcată γ este mărginită dacă $\forall p \in P, p$ este mărginită.

Propoziție 3. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ este mărginită dacă mulțimea $[M_0]$ este finită.

Propoziție 4. Dacă $\gamma = (N, M_0)$ este mărginită, $\nexists M_1, M_2 \in [M_0]$ astfel încât $M_1[*] M_2$ și $M_2 : M_1$.

Definiție 10. (pseudo-viabilitatea) Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată.

- O tranziție $t \in T$ este pseudo-viabilă din marcărea M , dacă $\exists M' \in [M]$ astfel încât $M'[t]$.
- O tranziție $t \in T$ este pseudo-viabilă dacă este pseudo-viabilă din $M_0 \Leftrightarrow \exists M \in [M_0]$ astfel încât $M[t]$. O tranziție care nu este pseudo-viabilă se numește moartă.

- Rețeaua marcată γ este pseudo-viabilă dacă $\forall t \in T, t$ este pseudo-viabilă.

Definiție 11. (blocaje) Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată.

- O marcăre M a rețelei γ este moartă dacă $\nexists t \in T$ astfel încât $M[t\rangle$.
- Rețeaua γ este fără blocaje, dacă nu există marcări accesibile moarte.

Definiție 12. (viabilitate) Fie $N = (P, T, F, W)$ o rețea Petri și $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată.

- O tranziție $t \in T$ este viabilă dacă $\forall M \in [M_0\rangle, t$ este pseudo-viabilă din M ($\exists M' \in [M\rangle$ astfel încât $M'[t\rangle$).
- Rețeaua marcată γ este viabilă dacă $\forall t \in T, t$ este viabilă.

Definiție 13. (marcare acasă) Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea marcată și H marcăre a sa. H este marcăre acasă dacă $\forall M \in [M_0\rangle, H \in [M\rangle$

Definiție 14. (reversibilitate) Rețeaua marcată γ este reversibilă dacă marcărea sa inițială este marcăre acasă.

Propoziție 5. O rețea este reversibilă $\Leftrightarrow \forall M \in [M_0\rangle, M$ este marcăre acasă.

Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată.

Propoziție 6. Orice rețea marcată viabilă este și pseudo-viabilă.

Propoziție 7. Orice rețea marcată viabilă, având cel puțin o tranziție, este fără blocaje.

Propoziție 8. Dacă o rețea fără locații izolate este viabilă, atunci orice locație poate fi marcată, din orice marcăre accesibilă.

Propoziție 9. O rețea marcată reversibilă este viabilă dacă este pseudo-viabilă.

Propoziție 10. O rețea marcată reversibilă este fără blocaje.

Definiție 15. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată. Tranzițiile t_1, t_2 se produc în secvență dacă $M_1[t_1\rangle, \neg M_1[t_2\rangle$ și $M_1[t_1\rangle M_2[t_2\rangle M_3$.

Definiție 16. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată. O mulțime de tranziții $U \subset T$ este concurent posibilă la o marcăre M a lui N dacă $\sum_{t \in U} W(p, t) \leq M(p), \forall p \in P$.

Propoziție 11. Dacă $U \subset T$ este o mulțime de tranziții concurent posibilă la o marcăre M , orice permutare σ a tranzițiilor din U este o secvență de apariție posibilă la M ($M[\sigma\rangle M'$).

Propoziție 12. Fie N o rețea pură, $t_1, t_2 \in T$ și M o marcă a lui N . Atunci t_1 și t_2 sunt concurrente la marcă M dacă și numai dacă $M[t_1 t_2] M'$ și $M[t_2 t_1] M'$.

Cu ajutorul structurilor de acoperire, cum ar fi graful de accesibilitate sau arborele de acoperire, putem determina mai ușor anumite proprietăți ale rețelelor Petri, cum ar fi mărginirea rețelei, pseudo-viabilitatea, etc.

Definiție 17. (graf de accesibilitate) Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată. Graful de accesibilitate pentru γ este un graf orientat cu arce etichetate, $\mathcal{GA} = (V, E, l_E)$, astfel încât:

- $V = [M_0]$
- $E = \{(M, M') | \exists t \in T, M[t] M'\}$
- $l_E : E \rightarrow T, \forall (M, M') \in E, l_E(M, M') = t$, dacă $M[t] M'$

Notăm un arc etichetat $l_E(M, M') = t, \forall (M, M') \in E, \forall t \in T$ cu (M, t, M') .

Propoziție 13. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ este mărginită dacă și numai dacă graful său de accesibilitate $\mathcal{GA}(\gamma)$ are un număr finit de noduri.

Propoziție 14. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ este fără blocaje dacă și numai dacă graful său de accesibilitate $\mathcal{GA}(\gamma)$ nu conține noduri fără succesori.

Propoziție 15. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ este pseudo-viabilă dacă și numai dacă graful său de accesibilitate $\mathcal{GA}(\gamma)$ conține arce etichetate cu toate tranzițiile rețelei.

Propoziție 16. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ este viabilă dacă și numai dacă în graful său de accesibilitate $\mathcal{GA}(\gamma) = (V, E, l_E), \forall M \in V, \exists M(M, t_1, M_1)$

$M_1(M_1, t_2, M_2)M_2, \dots, M_{k-1}(M_{k-1}, t_{k-1}, M_k)M_k$ drum, astfel încât secvența $t_1, t_2, \dots, t_{k-1}, t_k$ conține toate tranzițiile din γ .

Propoziție 17. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ este reversibilă dacă și numai dacă graful său de accesibilitate $\mathcal{GA}(\gamma)$ este tare conex.

Pentru a descrie comportamentul rețelelor cu număr infinit de mărci se introduc arborii și grafurile de acoperire.

Definiție 18. Fie N o rețea Petri, M_1 și M_2 două mărci ale sale. M_2 acoperă M_1 dacă $M_2 \geq M_1$

Definiție 19. O rețea Petri marcată $\gamma = (N, M_0)$ și M o marcă a lui N . M este acoperibilă în γ dacă $\exists M' \in [M_0]$ care acoperă pe M .

Vom introduce un simbol pentru infinit (ω) și avem: $\overline{\mathbb{N}} = \mathbb{N} \cup \omega$. Au loc următoarele proprietăți:

- $\omega + n = \omega - n = \omega, \forall n \in \mathbb{N}$
- $\omega + \omega = \omega - \omega = \omega$
- $\omega * n = n * \omega = \omega, \forall n \in \mathbb{N}, n > 0$
- $\omega * 0 = 0$
- $\omega > n, \forall n \in \mathbb{N}$

Fie $\overline{\mathbb{N}}^P = \{M | M : P \rightarrow \overline{\mathbb{N}}\}$.

Fie $\tau = (V, E)$ un arbore.

- Dacă $v \in V$ este un nod, v^+ este mulțimea succesorilor lui v ($v^+ = \{v' \in V | \exists (v, v') \in E\}$).
- $d(v, v')$ este drumul (unic) de la nodul v la nodul v' .

Definiție 20. (arbore de acoperire) Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată. Se numește arbore de acoperire al rețelei γ orice arbore $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$, ce satisface următoarele proprietăți:

1. $l_V : V \rightarrow \overline{\mathbb{N}}^P, l_E : E \rightarrow T$;
2. rădăcina v_0 a lui τ_γ este etichetată cu $M_0 : l_V(v_0) = M_0$;
3. pentru orice nod v cu eticheta M ($l_V(v) = M$) are loc:
  - (a) $|v^+| = 0$ (v este nod frunză), dacă $\nexists t \in T$ astfel încât $M[t]$ sau $\exists v' \in d(v_0, v), v \neq v'$ cu eticheta M' astfel încât $M = M'$;
  - (b) $|v^+| = \{t \in T | M[t]\}$, altfel;
4. pentru orice $v \in V$ cu $|v^+| > 0, l_V(v) = M$ și $\forall t \in T : M[t]$ există $v' \in V, l_V(v') = M'$ astfel încât:
  - (a) $(v, v') \in E$;
  - (b) $l_E(v, v') = t$;
  - (c) Fie $\overline{M} = M + \Delta(t)$. $\forall p \in P$ are loc:
    - $M'(p) = \omega$, dacă $\exists v'' \in d_\tau(v_0, v)$ astfel încât $l_V(v'') = M'', M'' \leq \overline{M}$ și $M''(p) < \overline{M}(p)$;
    - $M'(p) = \overline{M}(p)$, altfel

Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată și $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele ei de acoperire.

- Dacă $(v_1, v_2) \in E, l_E(v_1, v_2) = t, l_V(v_1) = M_1$ și $l_V(v_2) = M_2$, atunci vom nota $v_1 : M_1 \xrightarrow{t} v_2 : M_2$.
- Fie $v \in V$ cu $l_V(v) = M$. $\Omega(M) = \{p \in P \mid M(p) = \omega\}$.
- $Lab(\tau_\gamma)$ este mulțimea etichetelor nodurilor arborelui de acoperire corespunzător lui $\gamma : Lab(\tau_\gamma) = \{l_V(v) \mid v \in V\}$

Propoziție 18. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată și $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele său de acoperire. Au loc următoarele proprietăți:

1. $\tau_\gamma \gamma$ este finit ramnificat
2. Fie $v_{i_0}, v_{i_1}, \dots, v_{i_m}$ noduri distincte două câte două astfel încât $v_{i_j} \in d(v_0, v_{i_{j+1}})$ pentru orice $0 \leq j \leq m-1$
  - Dacă $l_V(v_{i_0}) = l_V(v_{i_1}) = \dots = l_V(v_{i_m})$, atunci $m \leq 1$;
  - Dacă $l_V(v_{i_0}) < l_V(v_{i_1}) < \dots < l_V(v_{i_m})$, atunci $m \leq |P|$;
3. $\tau(\gamma)$ este finit

Lema 1. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată și $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele său de acoperire. Dacă $v_1, v_2 \in V, l_V(v_1) = M_1, l_V(v_2) = M_2, w \in T^*$ și $v_1 : M_1 \xrightarrow{w} v_2 : M_2$, atunci $M_2(p) = (M_1 + \Delta w)(p), \forall p \in P \setminus \Omega(M_2)$.

Definiție 21. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată, τ_γ arborele său de acoperire și M o marcare. M este acoperibilă în τ_γ dacă $\exists v \in V : l_V(v) \geq M$.

Lema 2. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată, $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele său de acoperire. Orice marcare accesibilă în γ este acoperibilă în τ_γ .

Lema 3. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată, $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele său de acoperire și M o marcare a lui N . Dacă M este acoperibilă în τ_γ , atunci M este acoperibilă în γ .

Teoremă 1. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată, $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele ei de acoperire și M o marcare a lui N . M este acoperibilă în τ_γ dacă și numai dacă M este acoperibilă în γ .

Propoziție 19. Fie $\gamma = (N, M_0)$ o rețea Petri marcată, $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ arborele ei de acoperire și $t \in T$. Atunci are loc: $(\exists M \in [M_0] : M[t]) \Leftrightarrow (\exists (v, v') \in E : l_E(v, v') = t)$.

Cu ajutorul arborelui de acoperire $\tau_\gamma = (V, E, l_V, l_E)$ putem verifica cu mare ușurință dacă o rețea Petri $\gamma = (N, M_0)$ îndeplinește următoarele proprietăți:

- **Mărginirea unei locații:** O locație $p \in P$ este mărginită dacă și numai dacă $\forall v \in V, l_V(v)(p) \neq \omega$
- **Mărginirea rețelei:** Rețeaua γ este mărginită dacă și numai dacă $Lab(\tau_\gamma) \subseteq \mathbb{N}^P$
- **Pseudo-viabilitatea unei tranziții:** O tranziție t a lui γ este pseudo-viabilă dacă și numai dacă $\exists (v, v') \in E : l_E(v, v') = t$
- **Acoperibilitatea unei marcări:** O marcare M a lui γ este acoperibilă dacă și numai dacă $\exists v \in V : l_V(v) = M'$ și $M' \geq M$

1.3 Modelarea fluxurilor de lucru utilizând rețele Workflow

Pentru determinarea unor proprietăți calitative ale fluxului de lucru, cum ar fi existența blocajelor, încheierea execuției cu succes a unui caz, posibilitatea de a se executa toate acțiunile din proces, a fost propusă modelarea perspectivei proces folosind rețele Petri și corelarea proprietăților fluxurilor de lucru cu cele ale rețelelor Petri. Astfel au fost introduse rețelele Workflow [2], în care o acțiune din fluxul de lucru este modelată printr-o tranziție, un caz printr-un punct în rețea, condițiile și postcondițiile prin locații, unitățile de lucru prin tranziții posibile într-o anumită stare, activitatea prin tranziție ce se execută, iar structurile de control ale execuției prin locații sau tranziții.

Definiție 1. O rețea Workflow (WF-rețea) este o rețea Petri $PN = (P, T, F)$ astfel încât:

- P conține o locație input i și o locație output o astfel încât $\bullet i = \emptyset$ și $o \bullet = \emptyset$.
- $\forall n \in P \cup T$, există un drum în PN de la i la n și un drum de la n la o .

Observații: $W(x, y) = 1, \forall (x, y) \in F$

Notății:

- Marcarea inițială, M_0 , a unei rețele Workflow: $M_0(i) = 1, M_0(p) = 0, \forall p \in P, p \neq i$.
Se notează $M_0 = i$.
- Marcarea finală, M_f , a unei rețele Workflow: $M_f(o) = 1, M_f(p) = 0, \forall p \in P, p \neq o$.
Se notează $M_f = o$.

Transformarea celor mai utilizate structuri de control al execuției fluxurilor de lucru, secvența, AND-split, AND-join, OR-split, OR-join, în rețele Workflow (reprezentare grafică în Figura 2):

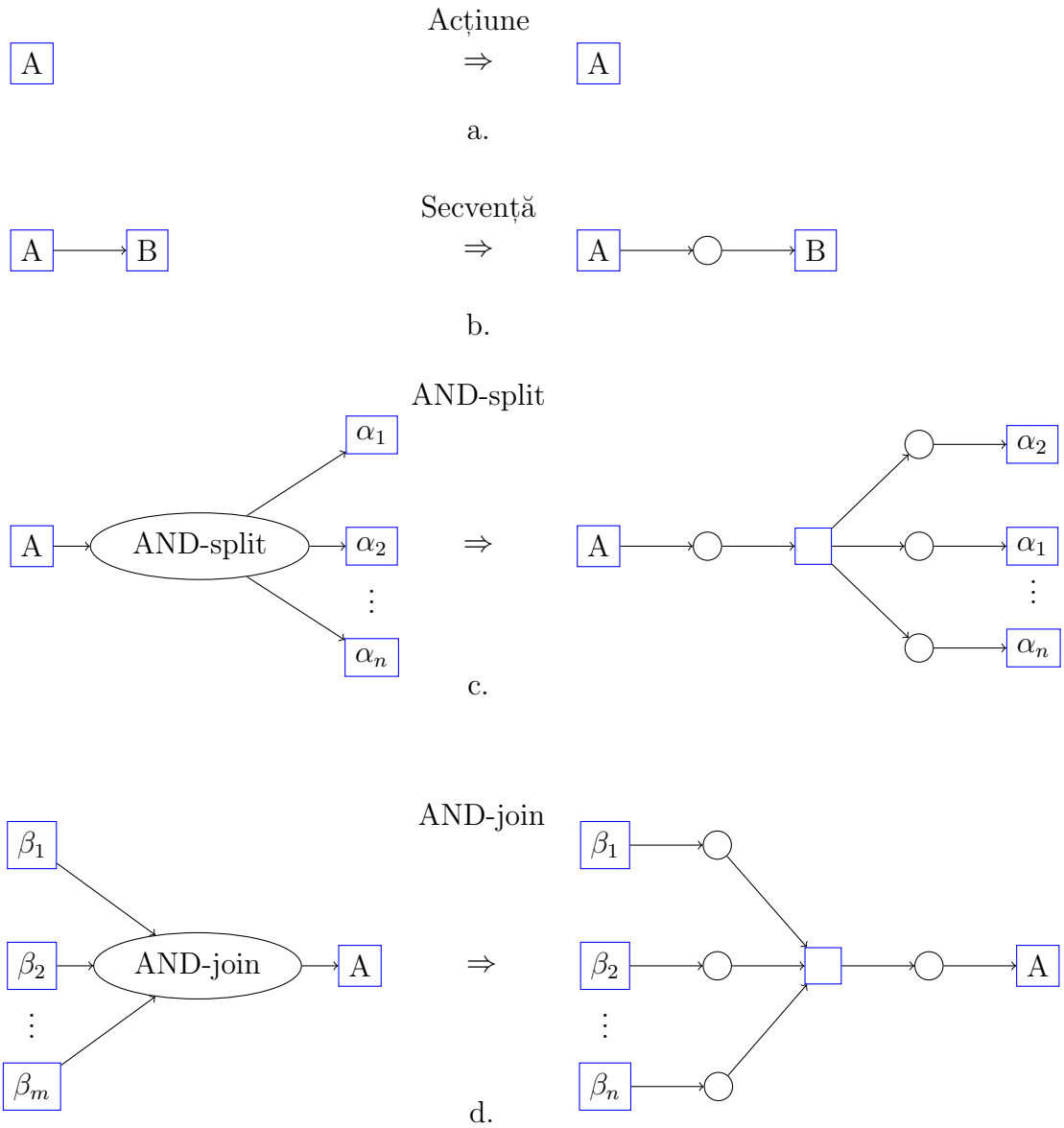

Figura 2: Transformarea structurilor de control în rețele Workflow

- **Secvența:** este reprezentată în rețelele Workflow cu ajutorul unei locații, având reprezentare grafică în Figura 2.b.
- **AND-split:** este reprezentat în principal de o tranziție auxiliară, ce leagă tranziția A de următoarele n tranziții, pentru ca următoarele acțiuni să fie simultan puse în execuție, având reprezentarea grafică din Figura 2.c.
- **AND-join:** este reprezentat asemănător cu AND-split, având o tranziție ce leagă cele m tranziții anterioare de tranziția A, pentru a putea aștepta terminarea tuturor tranzițiilor anterioare, având reprezentare grafică în Figura 2.d.
- **OR-split:** are ca și reprezentare o locație urmată de k tranziții auxiliare, ce sunt apoi legate de acțiunile $\sigma_1, \sigma_2, \dots, \sigma_k$. Prin utilizarea locației, se va putea executa

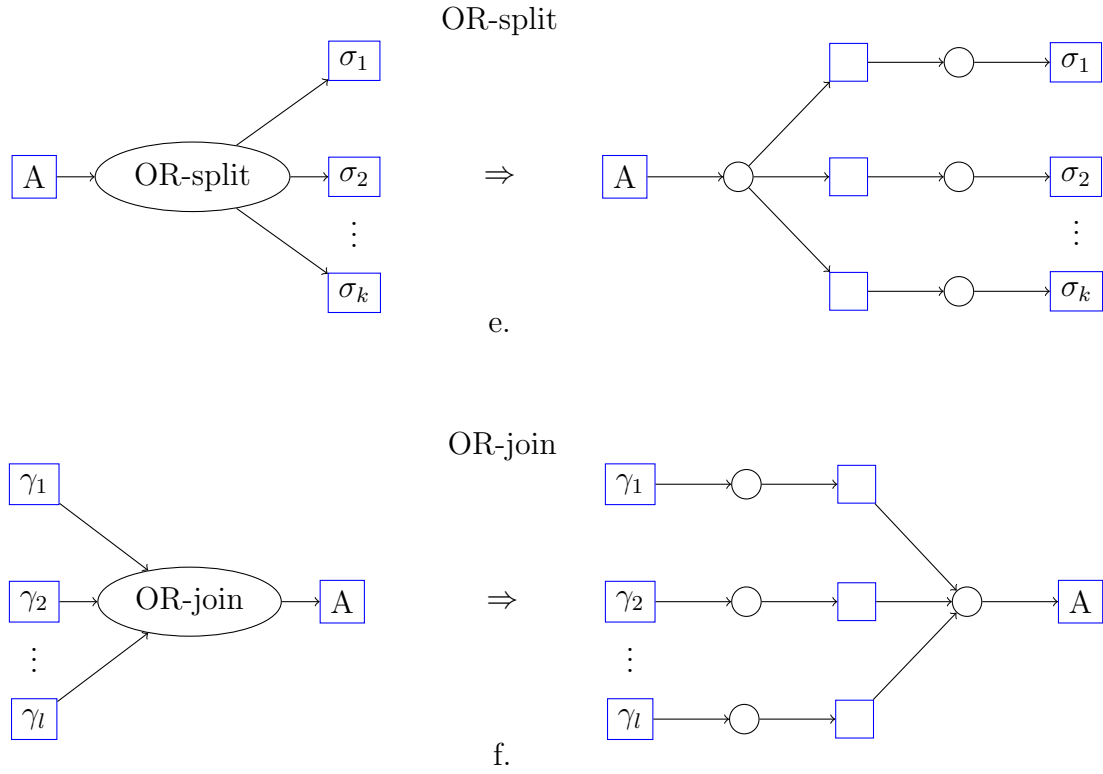

Figura 2: Transformarea structurilor de control în rețele Workflow

doar o singură tranziție, din cele ce o urmează, fiind reprezentată grafic în Figura 2.e.

- **OR-join:** este asemănător reprezentării OR-split, doar că cele l acțiuni precedente intră fiecare în câte o locație și apoi acestea intră într-o singură locație, astfel la terminarea uneia din cele l acțiuni, se va pune în execuție acțiunea A . Această reprezentare este ilustrată grafic în Figura 2.f.

Corectitudinea logică a unui flux de lucru se exprimă prin intermediul proprietății de corectitudine a rețelelor Workflow:

- Într-un flux de lucru execuția unui caz trebuie să se poată termina întotdeauna;
- Nu există acțiuni inutile (orice acțiune trebuie să se poată produce la un moment dat).

Definiție 2. O rețea Workflow $PN = (P, T, F)$ este corectă dacă și numai dacă:

- $\forall M \in [i], o \in [M]$ (condiția de terminare corectă)
- $\forall t \in T, t$ este pseudo-viabilă

Definiție 3. Fie $PN = (P, T, F)$ o rețea Workflow. Închiderea rețelei PN este o rețea $\overline{PN} = (\overline{P}, \overline{T}, \overline{F})$, astfel încât:

- $\overline{P} = P$
- $\overline{T} = T \cup \{t^*\}$
- $\overline{F} = F \cup \{(o, t^*), (t^*, i)\}$

Lema 1. Fie $PN = (P, T, F)$ o rețea Workflow pentru care are loc condiția de terminare corectă. Atunci au loc:

- $\forall M \in [i], M \geq o \Rightarrow M = o$
- (PN, i) este mărginită
- mulțimea marcărilor accesibile din (PN, i) coincide cu mulțimea marcărilor accesibile din $(\overline{PN}, i)$
- (PN, i) este pseudo-viabilă dacă și numai dacă $(\overline{PN}, i)$ este pseudo-viabilă

Lema 2. Fie $PN = (P, T, F)$ o rețea Workflow corectă. Atunci $(\overline{PN}, i)$ este o rețea viabilă și mărginită.

Lema 3. Fie $PN = (P, T, F)$ o rețea Workflow. Dacă $(\overline{PN}, i)$ este o rețea viabilă și mărginită, atunci PN este corectă.

Teoremă 1. O rețea Workflow PN este corectă dacă și numai dacă $(\overline{PN}, i)$ este viabilă și mărginită.

Observație: O rețea Workflow este corectă dacă și numai dacă:

- marcarea o este marcă acasă
- rețeaua este pseudo-viabilă

Pentru a putea analiza corectitudinea unei rețele Workflow, vom studia mai întâi dacă rețeaua este mărginită, o este marcă acasă și pseudo-viabilitatea rețelei, astfel:

- se construiește arborele de acoperire al rețelei Workflow;
- dacă rețeaua este nemărginită, din Lema 3 se deduce că fluxul de lucru nu este corect;
- dacă rețeaua este mărginită, atunci:
  - verificăm dacă o este marcă acasă fie folosind definiția, fie contruind componentele tari conexe terminale ale grafului de accesibilitate și verificăm existența unei singure astfel de componentă și o să îi aparțină (referire la prop de leg între marcare acasa si comp tari conexe terminale);

- verificăm pseudo-viabilitatea încercând să găsim toate tranzițiile $t \in T$ în graful de accesibilitate;
- dacă rețeaua este pseudo-viabilă și o este marcarea acasă, atunci putem spune că rețeaua Workflow este corectă.

2 Aplicația ”Workflow Management”

Aplicația ”Workflow Management” oferă posibilitatea de modelare, analizare și execuție a fluxurilor de lucru, folosind rețele Petri. Față de alte sisteme de administrare a fluxurilor de lucru, aceasta are o interfață disponibilă într-un browser web, iar modelarea și analiza fluxurilor de lucru nu necesită cunoștințe despre rețelele Petri. În timpul execuției unui flux de lucru, se asigură execuția acțiunilor în ordinea specificată și distribuția automată a resurselor necesare îndeplinirii acțiunilor. Pentru o modularitate crescută și o legătură slabă între cea ce vede utilizatorul și logica de analiză a fluxurilor de lucru, automatizarea execuției, asignarea de resurse, etc. aplicația este împărțită în aplicație web client și aplicație server, comunicarea dintre cele două fiind făcută prin intermediul unui API REST.

În continuarea acestui capitol vom prezenta mai detaliat funcționalitățile aplicației și principalele module (în subcapitolul 1). Subcapitolul 2 va fi axat pe arhitectura aplicației, prezentând tehnologiile utilizate, structurarea mai detaliată a aplicației și unele detalii de implementare.

2.1 Funcționalități

Interfața aplicației fiind în sine o aplicație web la nivel de client, aceasta are o portabilitate foarte mare, nu necesită instalarea locală, astfel făcând mult mai grea schimbarea mașinii pe care lucrează utilizatorul, el având nevoie doar de un browser web, cum ar fi Chrome, Firefox, Vivaldi, etc.

Angajații sunt împărțiți pe roluri, cum ar fi: manager, developer, secretar, administrator, etc. Toți angajații au acces la pagina ”Tasks”, unde vor vedea acțiunile pe care trebuie să le execute, în funcție de fluxul de lucru de care aparțin, împărțite pe trei categorii:

- **To Do:** reprezintă acțiunile asignate lor, dar care nu au fost încă puse în execuție;
- **Doing:** reprezintă acțiunile care sunt în execuție;
- **Done:** reprezintă acțiunile a căror execuție s-a încheiat.

Doar angajații cu rolul de administrator vor avea acces pe pagina ”Workflows”, unde vor putea crea, edita și administra fluxuri de lucru.

Pe pagina ”Tasks” angajatul își alege un flux de lucru, la care să vizualizeze/progreseze acțiunile distribuite lui, din lista din stânga, pe care scrie numele fiecărui flux de lucru în parte. După ce a selectat fluxul de lucru dorit, vor fi afișate toate acțiunile sale, din fluxul

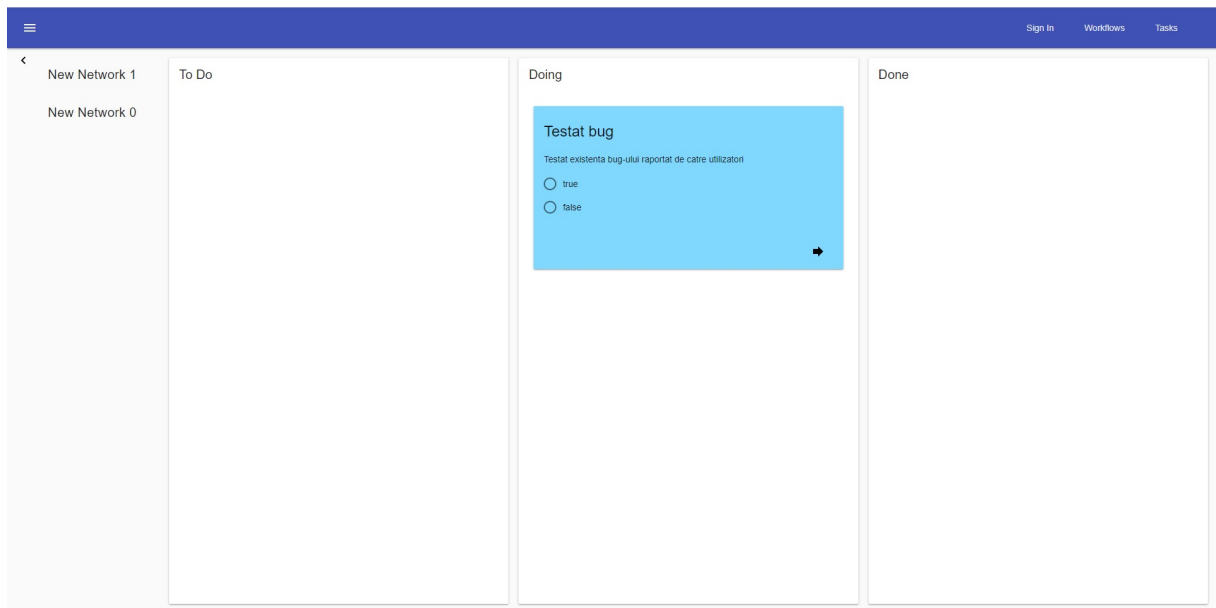

Figura 3: Pagina "Tasks"

de lucru selectat, împărțite pe cele trei categorii. O astfel de acțiune va avea un titlu, dat de numele acțiunii din fluxul de lucru, o descriere și un buton, prin care aceasta va trece din To Do în Doing sau din Doing în Done. Acțiunile din categoria Doing, vor avea în plus posibilitatea de a descărca datele folosite pentru executarea acțiunii, specificate de către administrator, documentele ce trebuie încărcate, pentru a termina execuția acțiunii, la fel, specificate de către administrator, și eventul de ales un răspuns final al acțiunii, dacă specifică administratorul fluxului de lucru.

În pagina "Workflows", administratorul își alege un flux de lucru la care să lucreze, din lista din partea stângă a ecranului, unde sunt trecute numele tuturor fluxurilor de lucru ce aparțin acestuia, sau are posibilitatea de a crea un nou flux de lucru. Fiecare flux de lucru va avea câte un nod de start, denumit "in" și câte un nod de sfârșit, denumit "out". Componenta paginii ce ocupă cel mai mult spațiu și are marginile albastre este zona de modelare a fluxului de lucru. În această zonă utilizatorul va adăuga acțiuni, structuri de control sau dependențe între acestea. Click-ul pe zona de modelare, va îndeplini diverse funcții, depinzând de selecția din meniul din dreapta listei cu fluxurile de lucru:

- **Action:** dacă zona este goală, fără vreun alt nod, va crea o nouă acțiune;
- **Edge:** dacă zona nu conține un nod, atunci se va reseta selecția, altfel:
  - dacă este primul nod pe care s-a dat click, de la ultima resetare a selecției, atunci se va memora ID-ul nodului;
  - dacă este al doilea nod pe care s-a dat click, de la ultima resetare a selecției, atunci se va adăuga un nou arc de la nodul memorat la acesta și se va reseta

selecția;

- **Remove:** dacă zona conține un nod, atunci se va șterge acel nod și se vor șterge și toate arcele interioare (intră în nod) și cele exterioare (ies din nod) acelui nod, dacă zona conține un arc, atunci acesta va fi șters;
- **AND-split:** dacă zona nu conține nici-un alt nod, atunci va fi creat un nou nod de tip AND-split;
- **AND-join:** dacă zona nu conține nici-un alt nod, atunci va fi creat un nou nod de tip AND-join;
- **OR-split:** dacă zona nu conține nici-un alt nod, atunci va fi creat un nou nod de tip OR-split;
- **OR-join:** dacă zona nu conține nici-un alt nod, atunci va fi creat un nou nod de tip OR-join;

Dacă nu este selectată opțiunea **Edge** sau **Remove** și utilizatorul dă click pe o acțiune deja existentă, atunci aceasta va fi selectată și se vor afișa detalii, în partea dreaptă a zonei de modelare, în funcție de starea fluxul de lucru:

- Dacă fluxul este în execuție se vor afișa numele angajaților desemnați acelei acțiuni, împreună cu categoria din care fac parte acțiunile, pentru fiecare dintre ei (To Do, Doing, Done);
- Altfel se vor putea edita numele acțiunii, rolul angajaților ce vor executa acțiunea, ce angajați s-ar prefera pentru executarea acțiunii, datele de intrare și cele de ieșire și descrierea acțiunii;

În momentul în care un flux de lucru este în execuție, în zona de modelare, acesta va fi afișat, doar că acțiunile vor fi colorate, în funcție de categoria în care se află acțiunile în lista fiecărui angajat asignat sau dacă acțiunea poate sau nu intra în execuție. Următoarele culori semnifică:

- **Gri:** Acțiunea nu poate fi încă pusă în execuție;
- **Galben:** Acțiunea poate fi pusă în execuție;
- **Portocaliu:** Acțiunea este în lista "TO Do" pentru toți angajații selectați;
- **Mov:** Acțiunea este în lista "Doing" pentru cel puțin unul din angajații selectați;
- **Verde:** Acțiunea este în lista "Done" pentru toți angajații selectați, semnificând că și-a terminat execuția.

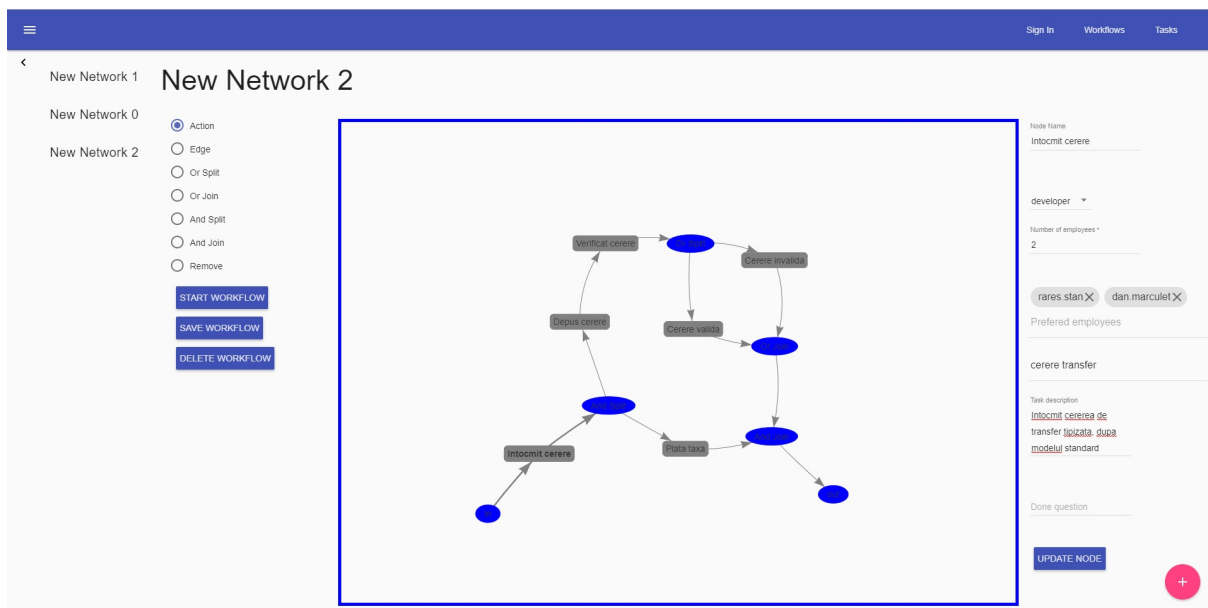

Figura 4: Pagina "Workflows"

Sub meniul ce controlează funcțiile unui click pe zona de modelare, sunt mai multe butoane:

- **Save Workflow:** va salva fluxul de lucru și va verifica corectitudinea acestuia. Dacă fluxul nu este corect se va afișa un mesaj de eroare corespunzător.
- **Start Workflow:** mai întâi va apela salvare fluxului de lucru (făcând și verificările de corectitudine) și va începe execuția fluxului de lucru.
- **Delete Workflow:** va șterge definitiv fluxul de lucru, împreună cu toate acțiunile legate de acesta.

În colțul din dreapta jos este un buton rotund cu un +, acesta va crea un nou flux de lucru ce conține nodurile "in" și "out".

Structurile de control pentru modelarea unui flux de lucru sunt definite și reprezentate grafic ca în Figura 1.

Când un flux de lucru este pus în execuție, acesta este transformat în rețeaua Petri (Workflow) echivalentă, folosind metoda de transformare descrisă în Figura 2. După transformare, rețeaua este verificată, dacă îndeplinește proprietățile necesare ca fluxul de lucru să fie corect. Dacă nu îndeplinește acele proprietăți, se va afișa un mesaj de eroare corespunzător. Dacă proprietățile sunt îndeplinite, atunci se vor alege angajați cu rolul specificat de acțiune și li se vor trimite acțiunile ce trebuie să intre în execuție. După ce toți angajații asignați unei acțiuni au terminat execuția acesteia, se va semnala administratorului că se poate avansa fluxul de lucru la următoarea stare, pentru care utilizatorul trebuie să specifice următoarea acțiune dorită, dintr-o listă de acțiuni posibile

în acel moment. După ce a selectat acțiunea, se vor asigna acesteia numărul de angajați specificați.

Asignarea angajaților se face automat. Acest proces selectează angajații ce au rolul specificat de acțiune și ia în calcul mai mulți factori:

- **Încărcarea angajaților:** Dacă un angajat are mai puține acțiuni pe care trebuie să le execute, el va avea prioritate mai mare la asignare, față de cineva cu un număr mai mare de acțiuni;
- **Preferințele administratorului:** În timpul modelării fluxului de lucru, administratorul poate specifica o listă de angajați, pe care i-ar prefera pentru execuția unei acțiuni. În momentul asignării angajaților, cei din lista specificată au prioritate mult mai mare față de ceilalți angajați, dar dacă sunt foarte ocupați, aceștia s-ar putea să nu fie selectați, dorindu-se o distribuție cât mai uniformă a angajaților;
- **Experiența angajaților:** Dacă doi angajați au aceași prioritate de asignare pentru o acțiune și a mai rămas un singur loc, se va selecta angajatul cu cea mai multă experiență (vechime în companie).

2.2 Arhitectura aplicației

2.2.1 Tehnologii utilizate

Diversele tehnologii și biblioteci existente pot ajuta și scurta foarte mult timpul de dezvoltare al unei aplicații, indiferent de tipul și scopul acesteia. Primul pas în alegerea tehnologiilor și al bibliotecilor este alegerea limbajului de programare. În momentul de față sunt foarte multe limbaje, ce se axează pe una sau două trăsături, cum ar fi:

- **C/C++:** se axează în principal pe viteză și eficiență a resurselor;
- **Java:** dorește să fie foarte ușor de portat pe diverse mașini și să ofere un suport foarte bun pentru programarea orientată obiect;
- **Python:** are ca principii scrierea cât mai apropiată de limbaj natural, să existe o singură metodă de a face ceva corect, scrierea mai succintă a programelor și ușurința adăugării de noi module;
- etc.

Pentru scrierea aplicației server am ales limbajul Python pentru ușurința adăugării de noi module, ușurința implementării unei aplicații și datorită weak typing-ului. Python fiind un limbaj interpretat, este mai lent decât JAVA sau C/C++, dar cum aplicația

trebuie să ruleze în cadrul unei companii, nu necesită răspunderea la un număr foarte mare de cereri.

Pentru baza de date am ales PostgreSQL, datorită suportului implicit al tipului de date JSON, folosit, în principal, pentru stocarea rețelelor Petri și al fluxurilor de lucru.

Modulele de Python folosite sunt:

- **SQLAlchemy**: Oferă posibilitatea de a lega o clasă din Python cu o tabelă din baza de date. Oferă acces foarte ușor la câmpurile legate de o anumită linie din tabel, neavând nevoia de a face explicit join pe tabelele din baza de date și oferă și o abstractizare pentru lucrul cu bazele de date, evitând scrierea de cod specializat pentru modulul de control al bazei de date, făcând astfel baza de date să poată fi schimbată cu mare ușurință;
- **Flask**: Acest modul este un framework ce permite implementarea foarte rapidă și ușoară a unui server web. Pentru implementarea logicii din spatele unui URL, se specifică URL-ul și parametri (parametri pot să facă parte și din URL, cum ar fi `users/<user_id>`, `user_id` ar fi un parametru, iar când am accesa `users/3`, valoarea parametrului `user_id` va fi 3) și trebuie creată o funcție fix sub specificarea URL-ului, unde se va afla logica;
- **flask-RESTful**: Este o extensie a framework-ului Flask, ce permite crearea de servicii web de tip REST să fie foarte simplă și ușor de realizat. Pentru a crea logica pentru un URL al serviciului, se derivează din clasa `Resource`, oferită de `flask-RESTful` și se implementează acțiunile http la care se dorește ca serviciul să răspundă (GET, POST, DELETE, etc.). Apoi se adaugă această clasă ca o resursă la un URL, pe care îl specificăm. URL-ul poate conține parametri, ca și în framework-ul Flask. O resursă poate aparține de mai multe URL-uri;
- **flask-sqlalchemy**: Este o extensie a framework-ului Flask, ce permite ca interacțiunea dintre Flask și SQLAlchemy să fie cât mai simplă cu putință.

Ca și limbaj de programare pentru aplicațiile web la nivel de client, sunt:

- **JavaScript (EcmaScript)**: Un limbaj de scripting de tip weak typing creat special pentru a fi rulat în browser, oferind facilități de modificare a structurii paginii web;
- **Elm**: este un limbaj de programare pur funcțional, ce este transcris în JS (JavaScript), acesta oferă inferență de tipuri, currying-ul funcțiilor, un debugger bazat pe timp și multe altele;
- **Typescript**: este un limbaj derivat din JavaScript, ce oferă posibilitatea utilizării strong typing-ului.

Am ales dezvoltarea aplicației client în JavaScript, deoarece este limbajul cel mai folosit și este suportat cel mai bine de către AngularJS1.x, iar celelalte limbaje nu ofereau avantaje semnificative.

Ca și tehnologii am folosit:

- **AngularJS1.x:** Este un framework de tip MV* (model, view, whatever), ce mărește gradul de reutilizare a codului, cu ajutorul directivelor, atât la nivel de HTML/CSS, cât și la nivel de JS. Oferă posibilitatea de a simula existența mui multor pagini, fără a apela serverul pentru toate resursele, folosind serviciul de routing. AngularJS oferă o legare automată între șablon (view) și model, ce este referit prin variabila scope, pentru acea pagină. Dacă se schimbă datele din model, șablonul va fi reactualizat automat, pentru a reflecta schimbarea. Directivele pot reprezenta componente unitare sau compuse ale paginii, spre exemplu ele pot fi un singur buton sau chiar un formular întreg, logica, de verificare a formularului, acțiunile butonului, etc. sunt definite în interiorul directivei, astfel ele având posibilitatea de a fi refolosite și în alte aplicații;
- **AngularMaterial1.x:** Este o suită de directive și servicii adiționale pentru AngularJS1.x, ce oferă posibilitatea de a crea interfețe adaptive pentru diferite tipuri și dimensiuni de ecran. Pe lângă directive și servicii, AngularMaterial1.x oferă aspectul material de la Google, pentru toate directivele sale și un serviciu pentru setarea și editarea temei de culori;
- **VisJS:** Este o bibliotecă ce oferă posibilitatea de a desena și interacționa cu grafuri. Acesta oferă o structură de date proprie, pentru salvarea grafurilor. Acestea sunt reprezentate de două mulțimi: una pentru noduri și alta pentru arce. Interacțiunea cu grafurile constă în capturarea evenimentelor ce la mouse și posibilitatea de a muta nodurile, a da zoom in și zoom out, a muta tot graful stânga/dreapta, sus/jos. Pe lângă desenarea și interacțiunile de mai sus oferă posibilitatea de a aranja automat nodurile astfel încât arcele suprapuse să fie într-un număr cât mai mic.

2.2.2 Structure aplicației

”Workflow Management” este împărțită în două mari aplicații:

- **Aplicația la nivel de client:** Se ocupă cu afișarea fluxului de lucru, interacțiunea cu acțiunile la care a fost selectat utilizatorul și editarea și creerea fluxurilor de lucru;
- **Aplicația server (serviciul web):**Expune o modalitate de comunicare cu aplicația client, stochează datele, conține logica de reprezentare, verificare, execuție a fluxuri-

lor de lucru cu ajutorul rețelelor Petri și atribuie angajați activităților din fluxurile de lucru.

Aplicația client este împărțită în:

- **Controller-e:** Câte un controller pentru fiecare pagină a aplicației, ce conține logica și datele de afișare ale paginii;
- **directive:** Logica componentelor modulare ce sunt folosite în toată aplicația;
- **servicii:** Colecții de funcții pentru comunicarea http cu serverul dar și cu stocarea locală a datelor (local storage, session storage cât și cookies);
- **Șabloane:** Sunt fișiere html ce sunt folosite pentru afișarea paginilor dar și a directivelor, acestea pot folosi și la rândul lor alte șabloane sau directive.

Controller-ele aplicației sunt pentru două pagini, cea de "Tasks" și cea de "Workflows". TasksController-ul doar are logica pentru selecția unui flux de lucru, iar logica unei unități de lucru este pusă în directiva acesteia. Datele paginii "Tasks" sunt reținute în scopul controller-ului. WorkflowController conține logica pentru evenimentele captate de biblioteca VisJS și logica pentru salvarea, selectarea ștergerea, actualizarea nodurilor și începerea execuției fluxului de lucru.

Componentele modulare ale aplicației sunt:

- **Listele To Do, Doing și Done:** Sunt implementate în directiva KanbanTracks, ce încarcă șablonul KanbanTracks.html, în care sunt definite cele 3 liste și le este specificat și variabila în care se găsesc datele fiecăreia și este creat câte un element TrackItem pentru fiecare element din liste;
- **Elementul unei liste:** Este implementat în directiva TrackItem, în care este încărcat șablonul TrackItem.html și este definită logica de avansare a acțiunilor din To Do în Doing și din Doing în Done. Fiecare element are un titlu, o descriere, eventual o listă de răspunsuri și date de intrare și de ieșire ale fiecărei acțiuni;
- **Detaliile acțiunilor:** Sunt înglobate de directiva NodeDetails, ce încarcă un anumit șablon, dacă fluxul de lucru este în execuție sau nu:
  - **În execuție:** va încărca șablonul RunningNode.html, ce va afișa numele angajatului și lista în care se află această acțiune, pentru acel angajat;
  - **Altfel:** va încărca șablonul EditingNode.html, în care se pot edita toate detaliile acțiunii, cum ar fi: numele acesteia, rolul și numărul angajaților ce vor fi asigurați, date de intrare și de ieșire, etc.

Pentru comunicarea cu serverul, sunt implementate două servicii, ce conțin mai multe funcții specializate în comunicarea cu un URL din cele expuse de server. Cele două servicii sunt TaskService și WorkflowService.

TaskService se ocupă cu comunicarea cu serverul doar pentru pagina "Tasks", din aplicația client, și expune următoarele funcții:

- **AdvanceTask:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http POST, /users/ <user_id>/tasks/ <workflow_id>/<task_id> pentru a avansa acțiunea cu ID-ul task_id, a utilizatorului cu ID-ul user_id, din fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id de la To Do în Doing sau de la Doing în Done;
- **GetTasks:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http GET, /users/<user_id>/tasks/<workflow_id> pentru a accesa listele de acțiuni ale utilizatorului cu ID-ul user_id, din fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id;
- **GetParticipatingWorkflows:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http GET, /users/<user_id>/tasks, pentru a accesa lista cu fluxurile de lucru în care, utilizatorul cu ID-ul user_id, a fost selectat pentru cel puțin o acțiune.

WorkflowService se ocupă cu comunicarea cu serverul doar pentru pagina "Workflows", din aplicația client și expune următoarele funcții:

- **CreateNewWorkflow:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http POST, /users/<user_id>/workflows, pentru a crea un nou flux de lucru, pentru administratorul cu ID-ul user_id;
- **GetWorkflowList:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http GET, /users/<user_id>/workflows, pentru a accesa lista de fluxuri de lucru existente ale administratorului cu ID-ul user_id;
- **GetWorkflow:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http GET, /users/<user_id>/workflows/<workflow_id>, pentru a accesa datele fluxului de lucru cu ID-ul workflow_id, a administratorului cu ID-ul user_id;
- **UpdateWorkflow:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http POST, /users/<user_id>/workflows/<workflow_id>, pentru a actualiza datele fluxului de lucru, cu cele trimise în format JSON, identificat cu ID-ul workflow_id, a administratorului cu ID-ul user_id;
- **StartWorkflow:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http POST, /users/<user_id>/workflows/<workflow_id>/start, pentru a pune în execuție fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id, a administratorului cu ID-ul user_id;

- **DeleteWorkflow:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http DELETE, /users/<user_id>/workflows/<workflow_id>, pentru a șterge fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id, a administratorului cu ID-ul user_id;
- **RunNextNode:** Accesează URL-ul, folosind acțiunea http POST, users/<user_id>/next-action/<workflow_id>/<next_node_id> pune în execuție acțiunea cu ID-ul next_node_id, din fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id, a administratorului cu ID-ul user_id, dacă este posibil.

Pe partea de server aplicația este împărțită în două mari module:

- **Petri Net:** ce conține fișierele:
  - **Petri Net:** Acest modul se ocupă de verificarea și modelarea Rețelelor Petri;
  - **Petri Marking:** Acest modul se ocupă de logica marcărilor rețelelor Petri și generarea marcării ce se poate obține de o marcă dată, cu o anumită tranziție, într-o rețea Petri;
  - **Workflow Data:** Se ocupă de stocarea datelor unui flux de lucru, în formă de rețea Petri;
  - **Convert Workflow:** Converteste un flux de lucru în rețeaua Petri echivalentă, folosind regulile de transformare din Figura 2;
- **Server:** ce conține fișierele:
  - **Server:** Are ca scop comunicarea către și dinspre aplicația web la nivel de client;
  - **Utility Functions:** Conține funcțiile și logica principală a aplicației, cum ar fi asignarea acțiunilor angajaților, avansarea fluxului de lucru, etc;
  - **Db Model:** În care sunt declarate clasele pentru maparea ORM în baza de date.

Comunicarea dintre client și server este făcută cu ajutorul unui API REST, expus de către server. Acesta oferă câteva URL-uri cu diverse funcționalități, înaintea primului "/" se va adăuga numele domeniului la care se află serverul:

- **"/users/<user_id>":** Este posibilă doar acțiunea http POST, cu ajutorul căreia utilizatorul cu ID-ul user_id se autentifică;
- **"/users/<user_id>/workflows":** Acceptă doar acțiunea http GET, pentru a returna lista de fluxuri de lucru pe care administratorul cu ID-ul user_id le-a creat;

- **"/users/<user_id>/workflows/<workflow_id>":** La acțiunea http:
  - **GET:** Va returna fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id, creat de administratorul cu ID-ul user_id;
  - **POST:** Va suprascrie în baza de date, fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id, al administratorului cu ID-ul user_id, cu fluxul de lucru primit ca parametru JSON, pe câmpul "workflow";
  - **DELETE:** Va șterge din baza de date fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id, împreună cu toate acțiunile dependente de acesta;
- **"/users/<user_id>/workflows/<workflow_id>/start":** Acceptă doar acțiunea http POST va pune fluxul de lucru, cu ID-ul workflow_id, al administratorului user_id, în execuție;
- **"/users/<user_id>/tasks":** Va returna o listă cu fluxurile de lucru în care participă utilizatorul cu ID-ul user_id (este asignat la cel puțin o acțiune din acel flux de lucru);
- **"/users/<user_id>/tasks/<workflow_id>":** La acțiunea http GET va returna acțiunile, asignate utilizatorului cu ID-ul user_id, ce aparțin fluxului de lucru cu ID-ul workflow_id, filtrate în 3 liste diferite: To Do, Doing și Done;
- **"/users/<user_id>/tasks/<workflow_id>/<task_id>":** La acțiunea http POST, va avansa acțiunea cu ID-ul task_id, ce aparține fluxului de lucru cu ID-ul workflow_id și a fost asignată utilizatorului cu ID-ul user_id;
- **"/users/<user_id>/next-action/<workflow_id>/<next_node>":** Acceptă doar acțiunea http POST și va pune în execuție acțiunea cu ID-ul next_node, ce aparține de fluxul de lucru cu ID-ul workflow_id și a fost creat de administratorul cu ID-ul user_id, dacă acea acțiune este posibilă din starea curentă a fluxului de lucru de care aparține.

2.2.3 Detalii de implementare

Concluzii

Bibliografie

- [1] M. W. Khodakaram Salimifard, *Petri net-based modeling of workflow systems: An overview*. European Journal of Operational Research, 1999.
- [2] W. M. P. van der Aalst, *Verification of Workflow Nets*. 1997.